

Dannelse

Søren er til klaverundervisning i musikskolen for allerførste gang. Han har fået Anders som lærer. Inden de går i gang med undervisningen, snakker de lidt sammen, og Anders spørger blandt andet om, hvorfor han har meldt sig til undervisningen. Søren svarer, at han havde lyst til at prøve det... også lidt fordi hans mor syntes, han skulle: "Det er nemlig godt at kunne spille på klaver."

Når vi overhovedet beskæftiger os med at opdrage vores børn, skyldes det en tro på, at vi gennem påvirkning af barnet kan hjælpe det til at blive et fuldgældigt medlem af vores samfund.

At Sørens mor mener, at det at spille klaver er en god og fornuftig aktivitet, kan skyldes, at hun ser det som et vigtigt led i Sørens opdragelse. At musikundervisningen har nogle særlige kvaliteter, som kan bidrage positivt til Sørens udvikling.

Forestillinger om, hvad opdragelsen overordnet set skal føre til, er samlet i begrebet *dannelse*. I daglig tale forbindes begrebet dannelse ofte med noget særligt finkulturelt eller bedsteborgerligt, men i undervisningsmæssig sammenhæng forstås dannelse som en aktiv proces, hvor den enkelte i mødet med det omgivende samfund og dets kultur udvikler sig som menneske. Det er her vigtigt at pointere, at eleven opfattes som en aktiv deltager i dannelsesprocessen, ikke som en passiv klump ler, der formes efter lærerens ønske eller som et tomt kar, der blot skal fyldes.

Begrebet kan defineres således:

"Dannelse kan siges at være den proces, hvori mennesket bringes ind i et kulturfællesskab ved at få indsigt i den materielle og åndelige virkelighed og derved få indsigt i sig selv og forstå sig selv som en del af denne virkelighed." (Mejlbjerg, 2004, s. 41 – http://www.dmpf.dk/media/39408/cm_speciale.pdf#page=42)

Dannelsesbegrebet relaterer til det aktuelle samfund og er hermed også at forstå som et politisk begreb, der i vores del af verden retter sig mod det at være borger i et demokratisk samfund.

Den tyske pædagogiske teoretiker Wolfgang Klafki har opstillet følgende bestemmelser for, hvornår der er tale om dannelse (se Jank og Meyer, 2006, s. 169):

- Dannelse sigter mod at udvikle evnen til fornuftig selvbestemmelse
- Dannelse tilegnes indenfor rammerne af de historiske, samfundsmæssige og kulturelle begivenheder
- Dannelse kan enhver kun erhverve for sig selv
- Dannelsesprocessen udspiller sig altid i fællesskabet/samfundet

På baggrund af disse bestemmelser har de tyske didaktikere Werner Jank og Hilbert Meyer (2006, s.171) udarbejdet følgende definition af almindelse:

"Almindelse betegner et menneskes evne til i konfrontation med verden at tænke, handle og udvikle sig kritisk, selvbevidst og solidarisk på en i forhold til sagen kompetent måde."

Musikskolens formål, som formuleret af Kunststyrelsen 2006, er af almindende karakter, hvilket medfører at den enkelte lærer må være opmærksom på den forpligtelse musikskolen har i forhold til at bidrage til den enkelte elevs dannelsesproces.

Hvorledes kan musikskoleundervisningen bidrage til Sørens dannelsesproces?

Et svar kunne være: Musik udgør en væsentlig del af vores kultur, og derfor er det vigtigt, at alle får mulighed for at lære den at kende. Musikskolens opgave er ud fra dette synspunkt at føre eleven ind i kulturen, således at eleven selvstændigt og på egen hånd vil kunne tage del i denne kultur. I undervisningen kan dette eksempelvis komme til udtryk som et fokus på musik som oplæring i et instrument samt tilhørende musikalske traditioner. Denne type begrundelser, som er bundet til selve undervisningsindholdet, kaldes *materiale dannelses teorier*, og indenfor musikskoleområdet omtales denne position ofte som *musik som mål* eller som *opdragelse til musik*.

Et andet svar kunne være: Musik har en positiv indvirkning på den enkeltes personlige egenskaber. Gennem arbejdet med musikken gives eleven mulighed for at udvikle sig som menneske. Eksempelvis at musik kan stimulere evnen til koncentration, samarbejde, selvstændighed og kreativitet.

Denne type begrundelser, som er bundet til musikens betydning for den enkeltes personlighedsudvikling, kaldes *formale dannelsesteorier*, og indenfor musikskoleområdet omtales denne position ofte som *musik som middel* eller som *opdragelse gennem musik*.

Set hver for sig er begge typer af svar imidlertid utilfredsstillende, da de formale dannelsesteorier ikke tager hensyn til, hvilken viden og hvilke færdigheder der skal ligge til grund for dannelsen, hvorimod de materiale dannelsesteorier ikke tager hensyn til elementer, der vedrører personlighedsdannelsen.

Klafki har udviklet en dannelsesteori, som sammenknytter dannelsesprocessens materiale og formale sider, kaldet *den kategoriale dannelse*. Her ses undervisningsmateriale og formale sider ikke som modsætninger – tværtimod: Undervisningens dannelsesmæssige potentiale opstår i vekselvirkningen mellem menneskelig aktivitet og selve lærestoffet.

I løbet af den tid Søren går til undervisning i musikskolen, lærer han at spille en lang række forskellige stykker musik lige fra "Für Elise" til "Yesterday", fra "Marken er mejet" og til det sidste nye radiohit. Hvert af disse stykker musik har undervejs givet Søren mulighed for at få en særlig viden om dele af vor kultur og givet ham mulighed for at tage aktiv del i denne kultur. Eksempelvis at forstå musikken i en historisk kontekst samt få indsigt og viden om en særlig brug af harmonik og musikalsk form. Samtidig har selve arbejdet med musikken håndværksmæssige og kunstneriske sider givet ham mulighed for at udvikle nogle menneskelige egenskaber. Eksempelvis udvikling af evnen til koncentration og fordybelse.

At musikskoleundervisningen hermed har et dobbeltsidigt dannelsespotentiale medfører, at den enkelte underviser både må forholde sig til det konkrete musikalske materiale og til de aktiviteter, der er forbundet med arbejdet med dette materiale. ■

"Det er det aktive, oplevende menneske, som giver mening til musikken, men det er samtidig musikken, som giver mulighed for oplevelse og erkendelse, og i dette krydsfelt opstår musikken dannelsesmæssige potentiale."
(Hanken og Johansen, s.206)

Forslag til litteratur:

Ingrid Maria Hanken og Geir Johansen
Musikundervisningens didaktikk.
Cappelen Akademisk Forlag, 1998

Charlotte Mejlberg
Musikskolevirksomhed – præmisser & pædagogik.
DPU 2004
Link: http://www.dmpf.dk/media/39408/cm_speciale.pdf

DNMpF konferencerapport:
Hvorfor musik? Begrundelser for musikundervisning.
DPU 2007
Kan downloades fra <http://dnmpf.dk>
(Findes under publikationer/ konference-rapporter)

Werner Jank og Hilbert Meyer
Didaktiske modeller, Grundbog i didaktik.
Gyldendals forlag, 2006

Frede V. Nielsen
Almen Musikdidaktik.
Akademisk Forlag, 1998

Vejledende standardvedtægter for musikskoler
http://www.kunststyrelsen.dk/db/files/vejledende_standardvedtaegter_for_m.pdf